

Tilburg,

tijdschrift voor geschiedenis,
monumenten en cultuur
Verschijnt driemaal per jaar

Jaargang 23, nr. 3
december 2005

Uitgave

Stichting tot Behoud van
Tilburgs Cultuurgoed
K.v.K.: S 41096029 • ISSN: 0168-8936

www.historietilburg.nl

Redactie

Henk van Doremalen, Ronald Peeters, Rob van Putten

Redactiesecretariaat

Ronald Peeters
Montfortanenlaan 96
5042 CX Tilburg
rpeeters@historietilburg.nl

Abonnement

€ 13,00

Losse nummers
verkrijgbaar in de
boekhandel (€ 4,50)
Abonneren door
overmaking op de
rekening van de Stichting
tot Behoud van Tilburgs
Cultuurgoed te Tilburg

Gironummer 5625554
AMRO-bank rek.nr.
42.81.63.343
onder vermelding van
'abonnement 2006'

Foto's

Indien niet anders vermeld:
Fotocollectie van het
Regionaal Archief Tilburg
Omslagfoto:
Het station van Tilburg ca. 1965

Vormgeving

Scheepens Reclame Adviseurs en Ronald Peeters

Opmaak en druk

Drukkerij-Uitgeverij
H. Gianotten B.V., Tilburg

Ten geleide

Twee jaar geleden is een 'studiedag' gehouden over de Tilburger. Enkele deelnemers hebben hun lezingen omgewerkt tot een artikel. Daarvan publiceren we er drie in dit nummer.

Gerard Steijns tracht de aard en het karakter van de Tilburger te beschrijven. Uiteraard komen daar de begrippen autochtoon en allochtoon bij, die in het verleden een heel andere draagkracht hadden dan in de 21e eeuw.

Cor van der Heijden is als geen ander thuis in de demografie. Hij werkte zijn lezing om tot een artikel over de geboorte- en sterftcijfers in Tilburg in de periode 1870-1920. Daarbij gaat het vooral om de afwijking van het landelijke patroon.

Fons Plevoets is jarenlang voorzitter geweest van de Monumentencommissie. Uiteraard gaat het bij hem over monumenten, beschermde stadsgezichten en de stedelijke structuur. Plevoets verklaart waarom Tilburg anders is dan andere steden.

Trudy van den Hurk-van Haagen heeft twee studies gepubliceerd over het werk van architect Koenraad van der Gaast. In Tilburg is hij vooral bekend als de architect van het destijds zeer opvallende 'nieuwe' station dat op 16 november 1965 is geopend. Haar artikel gaat over dat nu veertig jaar oude station.

Gerdi Beks en Joost Op 't Hoog gaan in hun artikel in op de geschiedenis en toekomst van de bijzondere monumenten die zich bevinden aan de zuidzijde van de Heikese kerk. Daarbij besteden ze ook aandacht aan de recente kunstpraktijk in de buitenruimte.

In Tilburg Kort is er weer veel aandacht voor recent verschenen boeken en artikelen op het terrein van geschiedenis, monumenten en cultuur in relatie tot Tilburg

De redactie

Inhoud

- 67 Gerard Steijns:**
Aard en karakter van de Tilburger
- 73 Fons Plevoets:**
Tilburg: gegroeid en gemaakt
- 80 Cor G.W.P. van der Heijden:**
Geitenmelk en beschuitpap
De wet van de remmende voorsprong in de demografie van Tilburg, 1870-1920
- 86 Trudy van den Hurk-van Haagen:**
Station Tilburg 40 jaar
- 93 Gerdi Beks en Joost Op 't Hoog:**
Reizende monumenten en nieuwe buitenkunst
- 98 Tilburg kort:**
Tilburg signalement LIV
366 Heiligendagen
Folklore is onvoltooid verleden tijd
-

Aard en karakter van de Tilburger*

Gerard Steijns**

* *Bewerking van een lezing, gehouden op de studiedag Tilburgkunde van de Stichting Tilburgse Taal op 1 november 2003.*

** *Drs. Gerard Steijns was van 1980 tot 1998 gemeentearchivaris van Tilburg. Hij schreef diverse bijdragen op historisch terrein, onder andere voor het tijdschrift 'Tilburg' over de parochie Tilburg 't Heike (1990), Koning Willem II (1999), de wijken Jeruzalem (2000) en Zorgvlied (2001, 2002) en over het gilde Sint Sebastiaan (2001 en 2004).*

Dr. P.C. de Brouwer (Coll. RAT).

Er zijn tot in het nabije verleden regelmatig pogingen gedaan om de aard en het karakter van de Tilburger te beschrijven. Het in 2001 verschenen boekje van Jos van der Lans en Herman Vuisje 'Tilburg bijzonder gewoon' is eigenlijk in zijn totaliteit niets anders dan een karakterologische schets van Tilburg en de Tilburgers in deze tijd. Je zou je kunnen afvragen wat daar nog aan valt toe te voegen.

Deze twee auteurs hebben bovendien een heel boek mogen besteden aan die gecompliceerde stof en hier is een veel beperktere ruimte beschikbaar.

Er is dan bovendien, als we toch een poging wagen om aan hun werk iets toe te voegen, ook nog een gevaarlijke klip, die we zullen moeten omzeilen zoals wijlen Odysseus dat moest bij Scylla en Charibdys. We zullen, net als overigens Van der Lans en Vuisje, moeite

hebben om niet te bezwijken voor de verlokking waarvoor Gerard Rooijackers en in de laatste tijd nog heel wat andere jonge historici en volkskundigen ons waarschuwen: pas op voor een te gemakkelijk hanteren van de begrippen identiteit en volkskarakter.

Rooijackers stelt immers in zijn magistrale boek 'Rituele repertoires' uit 1994 dat we ervoor moeten waken om een karakterbeeld van een groep mensen - hij heeft het dan over 'de Brabanders' - te gaan construeren aan de hand van nostalgische bespiegelingen en erger nog sociaal-politieke of religieuze ideaalbeelden, die op zichzelf weer historisch bepaald zijn. We maken dan een 'wenselijk karakter' al naar gelang van het standpunt van de beschouwer of liever 'de constructeur'. Hij waarschuwt dan in het geval van ons Brabant vooral voor het beeld alsof de preïndustriële maatschappij (en voor Tilburg mogen we daar ook de vroeg-industriële bij rekenen) een in alle opzichten menselijker en meer solidaire samenlevingsvorm zou zijn geweest dan wat daarna gekomen is. Een in het verleden in die samenleving gevormd volkskarakter zou dan moeten worden gekoesterd, ja zelfs hersteld! Die opvatting is indertijd de drijfveer geweest bij het ontstaan van een stroming als Brabantia Nostra en bij het bevorderen van het herstel van de als oer-Brabants ervaren schuttersgilden. 'Edel Brabant Were Di' was de leus en we moesten weer als wijlen Hertog Jan de wacht betrekken bij Rijn en Maas om vreemde volksbedervende invloeden te keren. Opiniemakers als dr. P.C. de Brouwer hebben deze idealisering van wat ooit was en er in principe dus nog moest zijn in de Brabander uitgedragen. 'De Brabantse ziel' was de titel van de bundel geschriften van 'den Docter' en dat was dan een aantal jaren geleden ook de titel van een symposium in Hilvarenbeek, waar jonge historici ons juist voorhielden hoe vals deze volkspsychologische constructie was. De Brouwer was zelf de ziel van het Odulphuslyceum en de beweging van Brabantse studenten in het interbellum, en zo de inspirator van veel Tilburgse intellectuelen, zoals de in Tilburg geboren en opgegroeide journalist Uri Nootboom. Die schreef in de oorlog, die hij door toedoen van een Duitse sluipschutter niet zou overleven, een nostalgische en verheerlijkende schets van zijn jonge jaren in onze stad, die heel lang het beeld van de Brabander en Tilburger

heeft beheerst en waaruit we nu als smaakmaker en als uitgangspunt voor het vervolg van deze korte beschouwing graag een lang citaat willen geven:

“Zeker moet ik ook vertellen van de mensen in deze goede stad, van de mensen, zoals wij die gekend hebben in onze jaren. Want het karakter, dat in een stad leeft, wordt gevormd door den aard der mensen die daar wonen; de burgers geven den smaak aan het dagelijksche leven. En nu is er een liedje op Brabant; het werd in onzen tijd veel door de jong-studenten gezongen:

‘Ik houd van mijn Brabant, mijn Brabant

Het is er goei volk, goei volk!’

Die laatste woorden, goei volk, geven misschien wel de beste typeering, die ook op het Tilburgsche volk van hoog tot laag van toepassing is. Tilburg is een stad van fabrikanten en arbeiders, en deze beide zijn het vooral, die hun stempel het sterkst drukten op deze plaats en op den aard van de bevolking. Daartussen leven middenstanders, kooplieden en handelslui, winkeliers en een kleine groep boeren: ge herkent hen onmiddellijk en overal aan hun dialect. Dat dialect wier in onze jeugd door allen gesproken, door de vrouw van den fabrikant evengoed als door den doodgewonen arbeider. Iedereen, die in Tilburg kwam en daar goed wou inburgeren, deed zijn best het op den duur een bietje te leeren. Maar als ge van huis uit geen Tilburger waart, was dat dialect moeilijk en die het niet kende en het toch wilde spreken, maakte er de gekste vergissingen mee.

Het was het dialect niet alleen dat de Tilburgers samenbond en hen van de andere Brabanders onderscheidde, er heerschte in deze stad een sterke verbondenheid, er bloeide een zekere gemakelijkheid van leven, een vrome opgewektheid en een goedgeef-sche gulheid; de industrie bracht een vrij algemeene welvaart in alle klassen der bevolking en daarmee een vlotheid van handel en wandel. Er werd in Tilburg, zeker in onze jonge jaren, onbekrompen geleefd. En wa-

ren er mensen die ‘op de centen’ waren, de meesten konden er gemakkelijk van scheiden. De gewone man had evengoed zijn plezier in het leven als de betergesitueerde. De mensen leefden broederlijk naast elkaar, al werd er nogal eens gesproken van stand. Daar was geen schijn van terughoudendheid of levenspessimisme, de glans van een kleine blijheid vergulde de dagen ...”

Wat een harmonieus en idyllisch beeld, nietwaar. Maar de werkelijkheid was toen toch al veel gecompliceerder en dat is ze nu in onze tijd zeker geworden.

Is het karakter van de Tilburger wel zo in één beeld te vangen en vandaaruit ook nu nog te verklaren en te typeren? Ik ben bang van niet. Vuisje en Van der Lans menen juist dat de Tilburger een heel ambivalent karakter heeft en daarmee kunnen we het wel eens zijn. Tilburg en de Tilburgers zitten vol tegenstellingen en dat is misschien juist wel het resultaat van de geschiedenis. We zullen ons nu niet wagen aan uitvoerige verklaringen, maar volstaan met een paar voorbeelden te geven, die tot deze gedachte leiden.

De ervaring leert dat de Tilburger enerzijds gemakkelijk te intimideren is en anderzijds ‘gruts’ is en ‘frêet op zenèège’. Als je tegen Tilburgers zegt dat zijzelf of hun stad niet voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen dan slaan ze vaak dicht en gaan ze aan zichzelf twifelen, of ze zeggen bij zichzelf ‘ge ziet mar!’ Maar toch, kom ze ook weer niet ál te na. Je moet ze niet kleineren, dan worden ze fel. Enerzijds ‘Doe mar gewoon, dan doede al gèk genoeg’ en anderzijds: ‘Èègen is gin bietje!’

We hebben ook niet één maar twee Tilburgse volksliederen, waarmee die ambivalentie nog eens wordt gedemonstreerd. In de eerste plaats is daar het min of meer officiële volkslied, de toonzetting van het prachtige gedicht vol nostalgie en trots op de resultaten van noeste arbeid van voorgaande generaties, dat de Tilburgse missionaris Piet Heerkens SVD ver in den

‘Ik zie oe daor zo gèère ligge, Tilburg waor’k geboore bèn; meej oe kerken, oe febrieke, waor ik iedere lijn van kèn...’
Ets gezicht op Tilburg vanaf de Heikant, door C.M. de Kort, jaren zestig vorige eeuw. (Coll. RAT).

Pater Piet Heerkens SVD
(1897-1944). (Coll. RAT).

vreemde schreef: 'Ik zie oe daor zo gèère ligge, Tilburg waor'k geboore bèn; meej oe kerken, oe febrieke, waor ik iedere lijn van kèn...'

Maar ook zingen we graag een lied vol zelfspot, ironie en relativering van eigen waarde: 'We hèbbe de schonste stad van et laand en onze vadder is fabriekaant, en lèt ze mar koome: we lusse ze gruuu.' Dus je mag ons best een 'bietje in de zeik zètte' maar maak het niet te bont want: 'we lussen oe gruuu'! Of eigenlijk: we spotten liever met onszelf voordat een ander op dat idee komt!

Er is nog zo'n tegenstrijdigheid in de aard van de Tilburger. We zijn 'gèère op onsèège' zegt men, we zijn naar binnen gericht zeggen ook Van der Lans en Vuisje. Dat zou met ons dorpsse verleden te maken hebben gehad. Inderdaad was Tilburg ook wat zijn be-

volkingsaanwas betrof, tot het midden van de vorige eeuw in hoge mate selfsupporting. Het groeide hard van binnenuit. Maar toch: Tilburg heeft ook een lange traditie in het opnemen van 'vrèmd vòlk'. Van sommige soorten mensen met hun beroep of bekwaamheden waren er hier in de wordende stad duidelijk niet genoeg. En die mensen van buiten werden en worden in Tilburg, als ze daar zelf ook enige openheid in betrachten, toch relatief gemakkelijk opgenomen en zo blijkt: zij willen er ook graag opgenomen worden.

Er kwamen dus eeuwenlang veel 'buitenstaanders' naar Tilburg. Maar kijken we nu eens speciaal naar die volgens velen voor ons karakter blijkbare zo cruciale negentiende eeuw, en dan met name een ruime periode rond 1850.

Er is dan een voortdurende instroom van mensen die zich hier vestigen. Soms kwamen die nieuwe Tilburgers van heel ver, althans voor toenmalige begrippen: Sträter, Enneking, Gimbrère, Houben, Marsé, Blomjous, Pierson, Knegt, Taminiau en Timrott kwamen rechtstreeks of met een korte omweg uit het buitenland, uit Westfalen en Wallonië of Frankrijk. Vaker kwamen ze van wat dichterbij. De families Mercx, Van der Schoot, Schraven, Mandos, Kerstens, Diepen, Bressers stammen uit de Meierij en direct aangrenzende gebieden. Een deel van onze 'fabriekaante' is dus bijvoorbeeld helemaal niet zo oer-Tilburgs. En geregeld trouwden zij met liefst vermogende en katholieke vrouwen uit heel Nederland: Berghegge, Nolet, Conijn, Feldbrugge, Van Waesberghe. De Van den Berghs, grondleggers van de vermaarde Beka- en AaBe-fabrieken kwamen uit Dordrecht en waren hervormd. Heel veel handwerkslieden en middenstanders zijn pas in de negentiende eeuw hier komen wonen. Zo was tussen 1870 en 1900 tweederde van de bewoners van de nieuw aangelegde Willem II-straat 'allochtoon'. En zelfs een groot deel van de boeren- en arbeidersfamilies kwam toen ook pas naar Tilburg. Weliswaar vooral vanuit de omringende dorpen, maar toch. De boeren De Brouwer kwamen bijvoorbeeld uit Moergestel, en de Van Roessels uit Oisterwijk. Zeker

vóór 1880 werd de groei van de stad mede veroorzaakt door een voortdurende vestiging van nieuwelingen en niet alleen maar door een geboorteoverschot. En die nieuwelingen kregen op hun beurt natuurlijk ook wel weer heel veel 'kiendjes', want ze waren in meerderheid (maar niet allemaal!) ook katholiek, en droegen zo ook weer bij aan dat geboorteoverschot in later jaren! Maar dat waren dan toch nog maar 'tweede-generatie-Tilburgers'. Laten we een sprekend voorbeeld geven: de familie Nootboom!

De overgrootvader van Uri Nootboom werd in 1807 in Nootdorp geboren en kwam als lancier, als militair dus, naar Tilburg, hij trouwde hier in 1835 een uit Reusel afkomstige wolpluisster en werd zelf vervolgens ook fabrieksarbeider. Zijn zoon die wolkoopman werd, trouwde een Tilburgse, maar zijn kleinzoon vond een bruid in Almelo en dat werd de moeder van Uri. De Nootbooms en hun soortgenoten zijn allemaal in korte tijd echte Tilburgers geworden of althans ze voelden zich zo. Hoezo dan gesloten en naar binnen gekeerd?

Natuurlijk heeft Tilburg lang een dorpse aanblik geboden en een dorpse ziel gehad. Daar zijn ook al die boeren debet aan. Veel Tilburgers zijn immers stedelingen geweest die 'dicht bij de grond' zijn gebleven. Dat geldt misschien nu niet meer zo sterk, maar in de vorige generatie was die relatie van fabrieksarbeiders, middenstanders en ondernemers met de boerenstand er vaak nog wel heel direct. Er zijn nog steeds boeren Van Roessel, maar al in de 19e eeuw kwamen er in die familie herbergiers, brouwers, kaardenfabrikanten, voerlui, slaggers en tal van andere middenstanders. Die verwevenheid met de boerenstand is ook te merken aan het Tilburgs dialect. Er zit veel agrarisch jargon in. Het dorpse karakter beperkt zich dus niet tot het uiterlijk van de stad maar het is ook aanwezig in de harten en hoofden van de mensen. Ook en juist van de arbeidersfamilies, die in de relatief open ruimtelijke structuur plaats hadden voor een grote moestuin en een varkenshok. Maar in diezelfde tijd floreerde de industrie, werden we industriestad en nu zijn we toch al een tijdje stedelijk knooppunt! Dus weer twee zielen in een lichaam?

Welke ziel bedoelde Jean Pierre van der Meijs dan toen hij nog niet zo lang geleden in een interview na de dood van onze vorige burgemeester constateerde: 'Johan Stekelenburg heeft de mensen in de stad zelfvertrouwen teruggegeven, de Tilburger de Tilburger laten zijn.' We geloven het graag, maar wat is dat dan? Of anders gesteld heeft Johan soms een snaar geraakt die er wel al was maar die een beetje gedempt was, niet meer zo hard klonk? Moesten we echt weer tot onszelf komen? Of hadden we de keus, werd er een andere ziel in ons wakker gemaakt?

De uitspraak van Jean Pierre geeft te denken. Zou het niet zo zijn dat juist de laatste jaren weer eens duidelijk geworden is dat er in de Tilburger inderdaad meer zielen leven. Dat er een aantal ogenschijnlijk tegengestelde karaktereigenschappen in hem schuilgaan, waarop als het ware naar believen of misschien wel conform de eisen des tijds een appèl gedaan kan worden door mensen die de stad moeten besturen en dus de geesten moeten mobiliseren voor de gestelde doelen. Hebben we eerst een tijdje lang het beeld van de ene Tilburger opgeroepen gezien en nu sinds pakweg 1997 dat van de andere. Is er dus zoiets als een 'maakbaar karakter'?

'Maakbaar karakter' ja. Dit is een bewust door mij geconstrueerde variant op de titel van Arnoud-Jan Bijstervelds inaugurale rede van een paar jaar geleden: 'Het maakbare verleden'. Hij bedoelde daarmee hetzelfde als wat daarstraks uit Gerard Rooijackers proefschrift is aangehaald. Immers het beeld van de aard en het karakter van de Tilburger kan heel gemakkelijk een gewenst beeld worden, op basis van een interpretatie van de geschiedenis, het zogenaamde karaktervormende verleden, van de stad en zijn inwoners. Zoiets kan in een bepaalde tijd zo niet geconstrueerd of gemaakt worden dan toch zeker geactiveerd, omdat dat ons dan goed uitkomt. 'Tilburg moderne industriestad': daar hoort een nijvere en betrouwbare maar met zijn tijd meegaande Tilburger bij! En dat waren we toch allang, nietwaar! Kijk maar hoe we 'van heidorp tot industriestad' geworden zijn. Dat lag aan ons karakter, het lag in onze aard! Dat is het beeld dat burgemeester Brockx en zijn adviseurs indertijd wilden op-

roepen. En dat was wat hij er voortdurend in hamerde: komt tot uzelf Tilburgers, wordt weer als uw ouders en grootouders: nijver en innovatief. En misschien bedoelde hij ook wel: vertrouw daarbij als vanouds op degenen die boven u gesteld zijn, die de doelen aangeven! Brockx vond: Tilburgers moeten zichzelf en hun stad serieuzer nemen, beter verkopen. Zo'n stad moet ook gerund worden als een bedrijf: 'het Tilburgs model'. Bovendien werd het gegeven van de historisch bepaalde dorps structuur van de stad en de daarbij veronderstelde nog aanwezige deugden van gemeenschapszin en werklust en de bereidheid vreemdelingen in Tilburg op te nemen geprojecteerd op het politieke doel om nieuwe werkgelegenheid in de vorm van grote ondernemingen naar Tilburg te lokken: Fuji werd letterlijk met zulke argumenten bewerkt! De Tilburgers zouden qua arbeidsmoraal, volgzzaamheid en zin voor hecht familieleven op Japanners lijken! De ambtenaren en ingehuurde bureaus die belast waren met de public relations waren er vol van! Het gaf de toenmalige gemeentearchivaris overigens wel de gelegenheid om Brockx, met verwijzing naar zijn opzet om de oerqualiteiten van Tilburg en de Tilburgers te gebruiken bij het verkopen van de stad, te overtuigen van het nut

Biddende vrouwen op het kerkhof aan de Bredaseweg, Allerzielen 1900. Foto Henri Berssenbrugge. (Coll. RAT).

om veel te investeren in het gemeentearchief en de monumentenzorg. Je kunt immers geen beroep doen op kwaliteiten, waarvan de getuigen uit het verleden niet meer tastbaar en zichtbaar aanwezig zijn: Tilburg moest op zichzelf kunnen blijven lijken. Het gemeentearchief zou loyaal meedoen in de reclamecampagne, maar voor wat hoort wat, nietwaar?

Maar het ging allemaal wel heel snel tegen het eind van de jaren negentig. De maatschappij veranderde ook in de moderne industriestad Tilburg, individualistische verharding van de intermenselijke relaties, prestatiedwang omwille van materieel gewin. Het leek 'Ikke, ikke en de rest kan stikke'. Er kwamen sterke gevoelens van onveiligheid en onzekerheid over wat de norm moet zijn. Het leek op het verdwijnen van een waardesysteem. Dat is, zoals we inmiddels maar al te goed weten, geen exclusief Tilburgs verschijnsel maar het ging ook zeker niet aan ons voorbij. En dat zat de mensen bewust of onbewust niet lekker. Het gevoel ontstond dus: je moet niet alleen veel kunnen verdienen in een stad, maar het moet ook een veilig en warm nest blijven. De stad moest weer van de mensen worden en liefst van allemaal: de gemeente ging weer reorganiseren, ze ging haar organisatie 'kantelen' naar de burger.

En toen kwam Johan Stekelenburg. En wat deed Johan? Die appelleerde ineens in dezelfde tijd aan dat andere beeld: het Bourgondische zegt men, of liever het gemakkelijke karakter van de Brabander en in het bijzonder de Tilburger. Zijn gevoel voor 'schoon leven' zonder poespas: Doe mar gewoon... 'Soms ook wel: laten we geen spoken zien! Wij moeten het gezellig hebben met elkaar. Wel hard werken hoor, maar ach kom, op zijn tijd...' Willem II is er om er met zijn allen van te genieten, het is niet alléén een duur promotie-artikel. Maar ze moeten het dan natuurlijk wel goed doen. En misschien dachten we toch ook wel weer een beetje: 'Och, het zal onze tijd wel duren.' Hij bedoelde dat allemaal niet zo, maar het kwam ons goed uit om het zo te verstaan.

De eigen tragiek van Johan was ook dat hijzelf niet zo veel tijd kreeg. En dat de barre werkelijkheid toch wel anders was. Misschien is het dat wel, wat de Tilburgers zo massaal tot rouwen bracht: deze kant van hun eigen karakter, weerspiegeld in dat van Johan Stekelenburg werd wreed afgestraft zowel door de gewelddadige dood van een jongen in de Reeshof als van degene die daar kort voor zijn eigen te vroege dood ineens harde woorden over moest gaan zeggen!¹ En we hadden het samen liever gezellig gehouden!

Twee burgemeesters en ook twee Tilburgse karakters, twee zielen! Allebei nodig om te overleven in een soms meedogenloze wereld die zijn eisen stelt aan je incasseringsvermogen.

Jean Pierre had maar voor de helft gelijk.

En als je dan zo door het leven op je nummer wordt gezet, helpt soms maar een ding: galgenhumor of liever een wat zachtere vorm: ironie en zelfspot. 'En we hebben de schonste stad ...' Laat dat toch maar in navolging van de onverbetereijke voorgangers in deze

Carnaval 1980. (Coll. RAT).

kunst, zoals Cees Robben en Frans Verbunt, onze belangrijkste karaktertrek blijven. Laten we maar blijven zingen, zoals elk jaar in de 'Kruikenmis': "Nie knieze nie zeure, dës harstikke fout ... Vergeet nie te lèève want straks bènde oud." Laten we hopen dat dit geen trekje van een 'gemaakt karakter' is!

Literatuur

A.J.A. Bijsterveld, 'Het maakbare verleden. Regionale geschiedenis en etnologie in Brabant op de drempel van de eenentwintigste eeuw' in: *Noordbrabants Historisch Jaarboek*, jrg.17-18 (2000-2001), p. 270 vv.

P.C. de Brouwer, *De Brabantse Ziel* (Tilburg, 1947).

Jos van der Lans en Herman Vuisje, *Tilburg bijzonder gewoon* (Tilburg, 2001).

Uri Nooteboom, *Jaren en jeugd in Brabant*; Het hoofdstuk van de fabrieksstad (beperkte eigen uitgave: p. 31 vv (III)).

J.L.G. van Oudheusden, *Brabantia Nostra, een gewestelijke beweging voor fierheid en 'schoner' leven, 1935-1951*, Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland deel LXXXIV (Tilburg, 1990).

Gerard Rooijackers, *Rituele Repertoires. Volkscultuur in oostelijk Noord-Brabant 1559-1853* (Nijmegen, 1994).

Paul Spapens, Gerard Steijns, Wil Sterenborg en Frans Verbunt, *Goedgetóld, diksjenèèr van de Tilbörgse taol* (Zaltbommel, 2004).

'De Brabantse ziel. ... Herkenbare identiteit, misplaatste stereotypen?' in: *Tussen Paradijs en Toekomst. Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Johannes Goropius Becanus' en de stichting Geschied- en Oudheidkundig Museum Hilvarenbeek en Diessen* 15 (1996) nr. 42.

'Johan heeft de Tilburger Tilburger laten zijn', interview met Jean Pierre van der Meijs in *Brabants Dagblad* van 29 september 2003.

Noot

¹ Op 18 juli 2003 werd Bart Raaijmakers door zoals later bleek allochtone jongeren vermoord. De toen al doodzieke burgemeester haalde fel uit naar de 'etterbakken'. Johan Stekelenburg stierf op 22 september 2003.